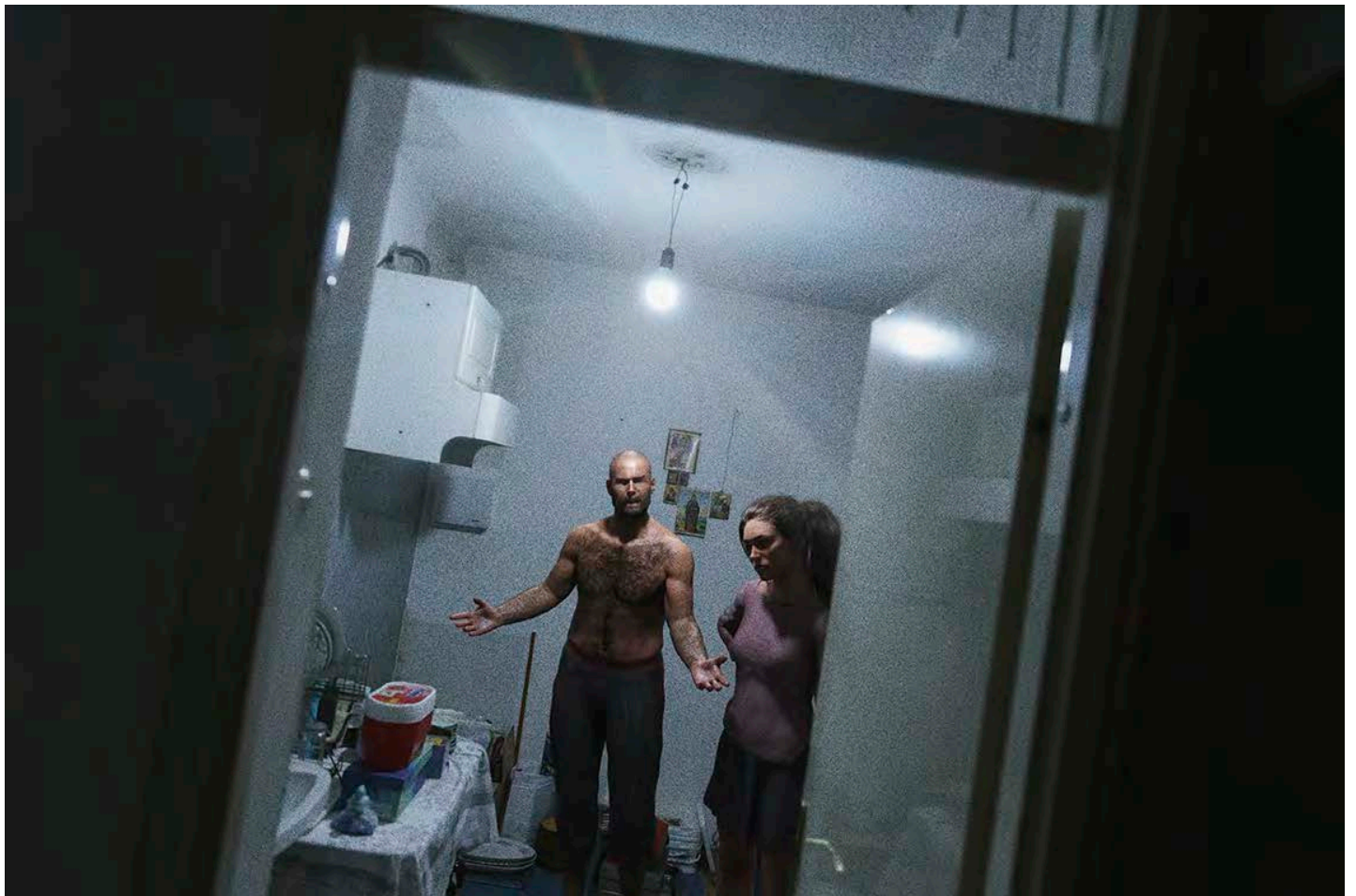

Dobosi Bea

A TÖRTÉNETÍRÓ

WORLD PRESS PHOTO

2022-09-23 | NOVELLA, WORLD PRESS PHOTO

Sokan vannak, kik ismernek; kevesen, kik emlékeznek rám. Uralkodó dinasztia sarja vagyok. Atyám a halála előtt önkívületi állapotában élete legököklőbb ütközeteiről és legforróbb éjszakáiról beszélt. Anyám hallgatott.

Atyám egy szem lánygyermek vagyok. Kicsiny koromtól láthatatlan. Szolgáink nem hallották meg parancsaimat, dajkám egyetlen kedves szót sem vesztegetett rám.

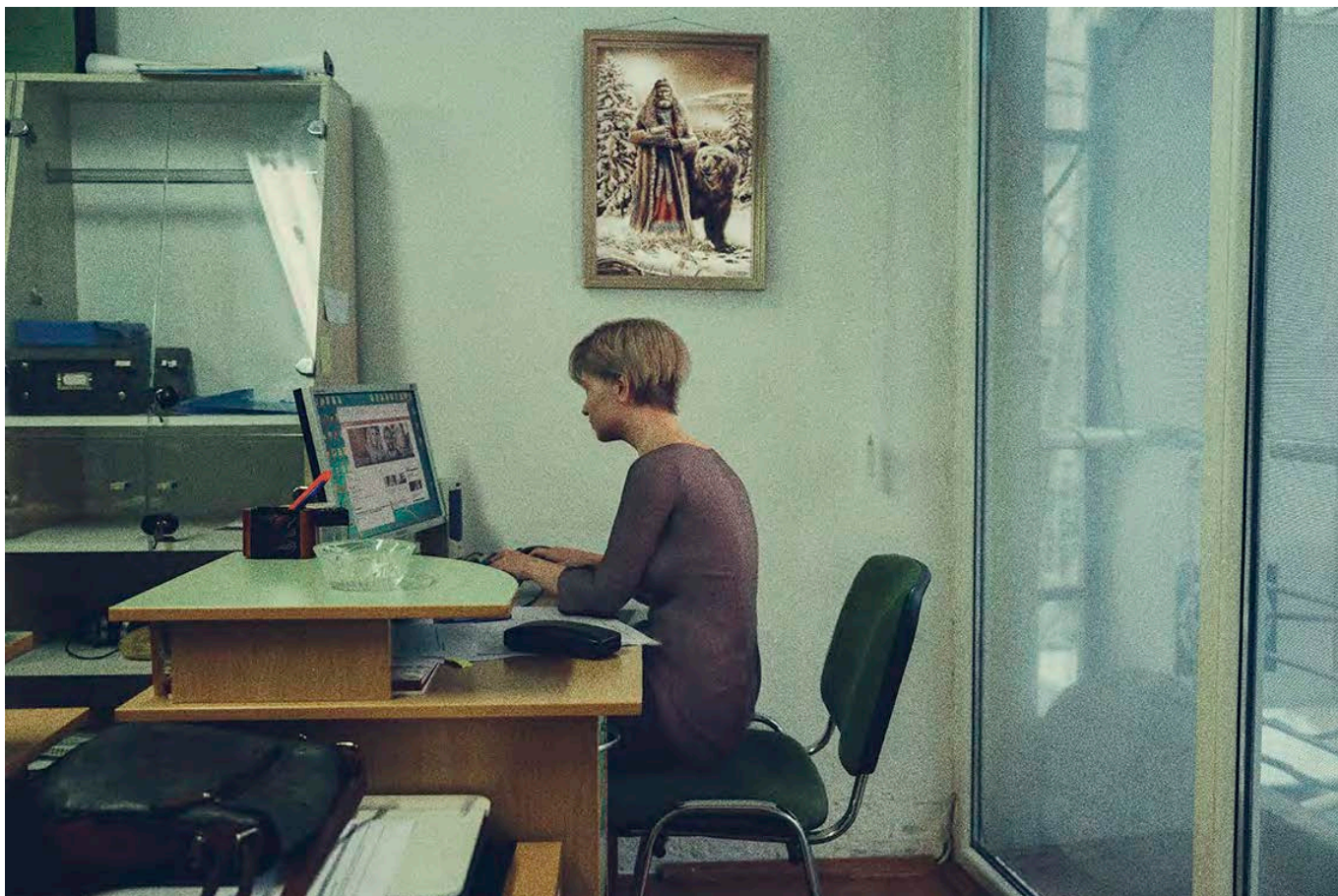
Magas rangú vendégeink úgy jártak-keltek palotánk hűs termeiben, mintha egy lennék a kárpitozott karszékek vagy a gazdag faragású pulpitusok közül. Nevem kimondhatatlan, akár egy istené.

könnytelenül sírt

Anyám fukarul bánt szeretetével. Sosem csókolt meg, s ritkán, minden kitapasztalható ok és gyöngédség nélkül érintette meg arcomat. Harsányan nevetett, könnytelenül sírt. Azt mondják, hasonlítok rá. Szemem a szeme, fülem a füle, hajam a haja. Az ő száját és orrát viselem. Enyémekek szenvedései.

Fivéremeim nagyobbak és erősebbek voltak nálam. Széles vállú, duzzadó izmú, daliás férfiak. Fejüket kopaszra borotválták, arcukat barbár színekkel festették. Ha nem űztek csúfot belőlem, megvetően elfordultak tőlem. Alázatosan lesték atyám kívánságait.

Nem sejtették, hogy atyám szívének én vagyok a legkedvesebb. Talán megérezte képzeletem és szavaim erejét. Emlékszem domború mellkasára, szürke szakállára, fekete pöttyös orrára, gyűrűktől súlyos, hurkás ujjaira. Sosem múló fájdalom, hogy nem láthatta beigazolvva sejtelmét.

Titokban érintkezett velem. Enyhe éjszakákon nehéz illatú rózsalugasában ültünk; árnyas magántermeiben, ha birodalmunkban tombolt a rekkenő nyár. Zord teleken behúzódtunk párás levegőjű, fűtött pálmaházába, vagy lábához telepedtem a hatalmas ónixkandallóban pattogó tűz előtt. Nehéz szuszogással aludtak a tágas termek.

Véres hadjáratairól lelkesen és nagy beleéléssel mesélt. Tüzesen olvasta fel a Nagy Utazó kalandjait a poros kötetekből, melyek megtöltötték oszlopos könyvtára polcait. Szemem előtt vasvértes hadak vonultak, asszonyok vajúdtak, birodalmak emelkedtek fel és roppantak meg végzetes társadalmi-gazdasági válságok súlya alatt.

lakatlan pusztaságokon

Jó atyám és szülő anyám halála után fivéreim felkerekedtek megvívni háborúikat. Seregeik önérzetesen meneteltek idegen birodalmak

felé. Égig érő csúcsokon, hömpölygő folyamokon, lakatlan pusztaságokon keltek át. Érces indulóik messzi zengtek, hajóik büszke orrdíszre fel-le bukdácsolt hét tenger hullámain.

Egy időre megfeledkeztem róluk. Atyám oszlopos könyvtárában szívtam magamba a tudást. Mécssem fényénél kötetei apránként feltárták előttem szörnyű titkaikat. A történetekből egy idegen férfiú képe bontakozott ki: kit oly hően szerettem, szívtelen zsarnok hírében állt.

Krónikások feljegyezték, hogy birodalmában sínylődött a nép. Hasztalan fáradt, éléskamrájában nem akadt betevő falat. A békétlenkedőket és a varázslókat karóba húzatta, megvakított rabszolgák hajtották malmait.

Besúgói ott ólálkodtak a bormérésekben, az örömházakban, a haldoklók ágyánál. Lesték a vigyázatlan szót, kihasználták a haragtartók és irigyek gyöngeségeit. Börtönei mindig zsúfolásig tömve voltak, sosem tétlenkedtek hóhérai.

Nem ilyen embernek ismertem meg. Úgy hittem, kiapadhatatlan ércitelérjei és gazdag kőbányái szakadatlan ontják felbecsülhetetlen kincseiket. Zsíros földjein kalász érik, legelőin barom bőg, falvaiban jóllakik a bőrmíves és a madárkereskedő.

Hódításai birodalma javát szolgálják. A legyőzöttektől méltányos adót szed, alattvalóival nagylelkű. Ha dúl is, pusztítása nem céltalan. Bölcs gondolkodóink már századoknak előtte papírra vetették, hogy az építéshez előbb rombolni kell: eltörölni a föld színéről mindent, mi avítt és haszontalan.

Hetvenhét éjszakán hányódtam álmatlanul, hetvenhét nappalon róttam gondolataimba veszve pompás kertjeit. Átkoztam a hitvány gyalázkodókat, kik megfélekedtek erényeiről, s elhallgatták katonai-politikai sikereit. Biztosra vettem, hogy vádjaik nem egyebek irigység szülte gyáva hazugságoknál.

Megfogadtam, hogy igazságot teszek. Nem nyugszom, míg tisztára nem mosom atyám méltatlanul bemocskolt nevét. Újraírom történetét, hogy az eljövendő nemzedékek népek oltalmazójaként, bölcs vezérként, galamblelkű békehozóként emlékezzenek rá.

Nekifogtam nehéz munkámnak. Szemem a távoli múltba révedt, fogantatásom előtti időkre. A vadonban ismeretlen madarak rikoltoztak, vérvörös virágok nyújtották felém alkonyatkor nyíló törékeny tölcseireiket. Idegen városok kőcsipkés templomai, bevehetetlen várfalai között jártam.

Nem tagadom, olykor elragadtattam magam. A lapokon elburjánzottak az ékes adjectivumok. Leírásaim alapján egy kisdéd is maga elé képzelhette a népét védő, bátor hadúr délceg természetét, nyájas arcát, enyhet adó kezét. Egynémely paragrafusban az igazság letéteményesének neveztem.

százhet szűz

Kiválasztottam legmegbízhatóbb írnokaimat, hogy hetvenhét nappal és hetvenhét éjszakán át fáradságot nem kímélve másolják kéziratomat. Szolgáim gondoskodtak a folyton égő fagygyertyákról, a kifogyhatatlan ivóedényekről, a kényelmes fekhelyekről. Százhet asszony főzött rájuk, százhet szűz nyitotta meg előttük ölét.

Hetvenhét nappal és hetvenhét éjszaka elteltével hírnökeim felkötötték sarujukat. Lóra kaptak, tengerre szálltak, szétszéledtek minden égtáj felé. A legtávolabbi birodalmak koronás főinek is kezébe adták írásomat.

Számításom bevált. Atyám nevét hamarost dicsőíteni kezdték: költők zengték eposzaikban a vaskezű, de igazságos és rettenthetetlen uralkodó hőstetteit. Nem élt oly ember az égöveken, ki ne hallott volna birodalmunkról és legendás királyáról. Messze földön híresek lettek népeink.

Azt hiszem, megsejtettem valamit. Kíváncsiságból megírtam fivéreim történetét. Egyiküknek megadtam a dicsőséget, hogy idegen phalanxok ellen vívott csatában essen el, ám a többivel nem voltam ily kegyes. Száraz kősvatagokban, éjsötét szakadékokban, vágózó lovak patái, robogó kocsik kerekei alatt lelték halálukat.

Eljutott hozzám a hír, hogy midőn vértől izamos ütközeteik után sebesülten betántorogtak egy-egy faluba, senki sem hitte el, hogy a nagy uralkodó ivadékai. Egy korty vizet, egy falás kenyeret sem remélhettek. Nem volt oly pontja e világnak, hol oltalmat lelték volna, s kínjaikra enyhülést.

A népek ujjal mutogattak a gaz bitorlókra. Csúfolódásuk bűzös csatornákba, mélységes mély barlangokba, romos remetelakokba űzte őket. Vadkutyák és sakálok marcangolták eleven húsukat. Nyomorultul, mindenki által elhagyatva pusztultak el. Szavam nagyobb súllyal esett latba, mint a hatalmasoké.

Kisvártatva küldöttség érkezett. Marcona harcosok csörgő fegyverekkel, harsogó kürtszóval. Szemük mély kút, bozontos szakállukban száraz falevelek. Szolgáim naphosszat hordták elébük a ropogósra sült fácánhússal, mézeslepénnyel, roppanós gyümölcssel megrakott tálakat. Kupáik sohasem ürültek ki.

Felöltöttem fekete daróccsuhám. Fátyollal fedtem el arcomat. Legbensőbb magántermemben egy végtelen hosszúságú asztalnál fogadtam agg vezérüket. A fanyar füstben krárogva kérte, hogy vessem papírra népe új történetét. Beszéljek iszonyú hányattatásukról, sanyarú leigázásukról, végtelen elhagyatottságukról a sarkcsillag alatt.

Sikerre vittem megbízatásomat. Fizetségem nem drágakő, smaragd, rubin és zafír lett, csupán néhány aprólékosan faragott csont, míves fegyver, mesterien ácsolt hajó. Ám a világ felfedezte tehetségemet: a legeldugottabb falvakban is azt rebesgették, hogy él egy nagy történetíró, kinek hatalma van múlt s jövő felett.

Beköltöztem atyám kerek szentélyébe, hol oly sok éjszakán imádkozott hadszerencséért. Ajtóim előtt hét terasz nyújtózott, a hét teraszon pazar kertek és kutak, a kerteken és kutakon túl hét kapu. Tudtam, hogy sosem hagyom el e hely falait. Önkéntes börtönömbe senki emberfia sem teheti be lábát.

Írópulpitusom előtt háromlábú szék, derékaljam kemény, ablakomon nem süt be a nap. Fejem felett rendületlenül forog az állhatatlan csillagos ég. Ünnepeinken megmosom arcomat a Tisztaság Forrásában. Híveim óntányéron teszik küszöbömre a penészes sajtot, a sült kappant, a ragacsos fűgét.

tilos kapcsolatba lépnie velem

Senki sem pillanthat meg.
Megbízásaimat egy kő alatt találom a
kerti ciszterna mellett minden
újholdkor. Az üzenetek hozójának tilos
kapcsolatba lépnie velem.

Gyöngeségemben fületem hegyezem, ha az éj leple alatt megroppan egy faág. Sosem tudhatom, hogy nem csak egy ruganyos léptű szarvasünő tévedt-e kertjeimbe.

Pirkadat előtt osonok ki, mikor a halastóban alszanak a flamingók, s díszes farktollait nem terjeszti szét a páva. Csuklyám megvéd a kíváncsi tekintetektől, a cédula szempillantás alatt tűnik el csuhám redői között. Úgy surranok vissza szentélyembe, mint a tolvajok.

Megbízásaim ritkán hosszabbak öt szónál. Többet írni se nem szükséges, se nem ildomos. A hozzám fordulók tökéletesen tisztában vannak képességeimmel. Termékeny fantáziámnak nincs szüksége hosszas magyarázatokra vagy a körülmények részletes ismertetésére. Mécssem fényénél dolgozom.

Megbízóim között nagy királyok, rettegett hadvezérek, felszentelt papok és kiátkozott eretnekek vannak. Sírrablók, gyűlölt adószedők, törvények őrei. Nagy horderejű birodalmi törekvésektől aprócseprő magánügyekig sok minden kerül írópulpitusomra. Kincsházam mindig arannyal teli.

Egyszer háborúk történetét mesélem el, s tollam nyomán a győztesből vesztes lesz, földjét sóval hintik be ellenségei. Másszor egy kocsiversenyben bizonyítom rá a csalást a kékek nyertes csapatára. Megint másszor egy el nem hált házasság történetét vetem papírra, s a csalfa asszony fattya jogos örökössé lép elő.

Ha fordul a kocka, hatalmamban áll újra vesztest csinálni a győztesből, becsületesen küzdő hajtót a csalóból, zabigyereket a juss várományosából. Nincsenek sem örök szövetségek, sem örök viszályok. Egyetlen tollvonásomra ellenségekből barátok lesznek, s szilárdnak hitt birodalmak válnak a földdel egyenlővé.

Nem ördögösség. Elég elhanyagolni a központozást vagy beszúrni egy homályos allegóriát. Kétkedést szítani, elhinteni a bizonytalanság magvait, vitatni a nyilvánvalót. A régi történetet megsemmisíteni szükségtelen. Semmi sincs, mi az emberi emlékezetnél megbízhatóbb. A tudatlanság táptalaján buján tenyésznek történeteim.

Feladatomban nem mindig hálás és veszélytelen. Megesik, hogy hazugsággal vagy hamisítással vádolnak. Nem feltételezem róluk a rágalmazás szándékát. Nem tudják, hogy minden történet csak egy a sok közül. Az elágazások és értelmezések száma végtelen, a múlt rekonstruálhatatlan, a jövő talány.

A legnagyobbak közé sorolhatnám magam. Történeteimet egy világ ismeri. Gyerekek biflázzák, tudósok citálják, politikusok verbuválnak támogatókat velük. De megtanultam elrejtetni büszkeségemet. A nyilvános elismerés egyet jelentene a csúfos kudarccal.

Amennyire tudom, foglalkozásom egyetlen képviselője vagyok. Magányosabb, mint a mindenségben céltalanul száguldó vak meteorok. De századok múltán majd ezek lépnek nyomdokaimba. Kései utódaim tökélyre viszik módszereimet, kiteljesítik művemet. Kezük alatt új világrend épül. Reménnyel tölt el a pusztulás.

kép | Jonas Bendiksen, Norvégia: Veles könyve

A *Veles könyve* 2021 áprilisában jelent meg, mint dokumentarista projekt az álhírek előállításáról Velesben, egy észak-macedóniai kisvárosban, amely 2016-ban az álhírgyártás fellegráráként került fel a világtérképre. Hat hónappal a projekt publikálása után Bendiksen elárulta, hogy hamisítvány az egész. Az összes ábrázolt személy számítógépen generált 3D-s modell. A képek háttere Veles üres tereinek fotózásával készült, aztán 3D-s térré alakították. A projekt azt szemlélteti, milyen egyszerű az álhírek előállítása, terjesztése és elhíttése.

WORLD PRESS PHOTO 2022 kiállítás